

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Russische revolutie en vredesverwachtingen in de Nederlandse pers, maart 1917-maart 1918

Bezemer, J.W.

Citation

Bezemer, J. W. (1968). Boekbespreking van: Russische revolutie en vredesverwachtingen in de Nederlandse pers, maart 1917-maart 1918. *Acta Politica*, 3: 1967/1968(4), 370-371. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451063>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451063>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

STOELINGA, TH. H. J., *Russische revolutie en vredesverwachtingen in de Nederlandse pers, maart 1917-maart 1918*. Bussum (Van Dishoeck), 1967. —224 p. f 9,50.

De pers — tegenwoordig ook de radio en de televisie — schrijft de lopende geschiedenis. Wat brengt zij ervan terecht? De geschiedschrijver, beschikkend over meer informatie en een langer tijdsperspectief, is vaak geneigd te antwoorden: niet veel. Dit oordeel is onbillijk. Veel van de elementaire inzichten waar hij prat op gaat, zijn niet meer dan een gemakkelijke wijsheid achteraf. Bovendien zal de pers de geschiedschrijver altijd op zijn minst twee gewichtige diensten blijven bewijzen: zij bewaart een massa informatie die elders niet of moeilijk is te vinden, en zij verschaft hem een voorstelling van de wijze waarop tijdgenoten hun geschiedenis hebben beleefd. En voor het begrip van een stuk geschiedenis is het beleven van de tijdgenoot minstens even belangrijk als onze wijsheid achteraf.

Dit ter inleiding van een bespreking van de zeer boeiende studie die Dr. Stoelinga heeft gewijd aan de reacties van de Nederlandse pers op de Russische revolutie van 1917. Men zou kunnen zeggen dat het een *worm's eye view* was, die visie van de pers van een klein neutraal land op een zo grote gebeurtenis als de Russische revolutie. Maar de Nederlandse pers was in de omstandigheden van de eerste wereldoorlog, die elders zo grote beperkingen oplegde aan de berichtgeving, een rijke bron van informatie, zozeer zelfs dat een man als Van Blankenstein — niet de eerste de beste — zich heeft verstout tot de bewering dat zij in die dagen 'een wereldmacht' was.

De studie van Dr. Stoelinga heeft twee feiten overduidelijk aan het licht gebracht: ten eerste dat de meerderheid van de door hem bestudeerde persorganen sympathie koesterde voor de Centralen; ten tweede dat hun visie op de gebeurtenissen van die dagen, ook op de Russische revolutie, werd beheerst door het verlangen naar een vrede door overleg tussen de belligerenten. Terecht draagt het boek dan ook de titel: *Russische revolutie en vredesverwachtingen* in de Nederlandse pers.

Wat het eerste betreft, rijst de vraag in hoeverre deze houding van de pers representatief was voor de opvattingen die onder het Nederlandse volk leefden. De schrijver gaat aan het eind van zijn eerste hoofdstuk op deze vraag in. Hij komt tot de slotsom dat in de door hem bestudeerde periode 'het aantal voor- en tegenstanders van de Centralen en de Entente elkaar op zijn minst niet veel ontlopen heeft'. Meer dan een gissing kan dit echter niet zijn, gelijk hij zelf duidelijk te verstaan geeft, en wijselijk definieert hij het object van zijn studie dan ook als de *pers*, en niet als de *publieke opinie*. Het is een van zijn verdiensten, aan het licht te hebben gebracht wat de ervaringen van de tweede wereldoorlog aan het oog van de huidige generatie had onttrokken: dat in de eerste wereldoorlog een belangrijk deel van die opinieleiders die in de pers aan het woord kwamen, pro-Duits was, en uitgesproken anti-Brits. Dit hangt onder meer samen met het feit dat in de door hem behandelde periode aan de Centralen een grotere vredesgezindheid werd toegeschreven dan aan hun tegenstanders.

Dit brengt ons tot het tweede punt, het vredesverlangen. Dit is zeer begrijpelijk in een klein neutraal land dat tengevolge van de oorlogshandelingen in een zeer benarde situatie is komen te verkeren. Even begrijpelijk is, dat dit het voornaamste perspectief is waarin de gebeurtenissen in het verre Rusland worden geplaatst. Men kan zeggen dat dit de Nederlandse pers heeft verhinderd de ware betekenis van de Russische revolutie te onderkennen. Als een ondertoon van verwijt klinkt dat in de studie van Dr. Stoelinga af en toe door. Maar men kan dit perspectief ook beschouwen als een belangrijk historisch feit. Wat Dr. Stoelinga constateert voor Nederland, geldt *mutatis mutandis* ook voor andere landen, ook voor Rusland: ook daar bezag men de revolutie in de eerste plaats vanuit het

gezichtspunt van wat er moest of zou gebeuren met de oorlog. Studies als die van Dr. Stoelinga zijn zo instructief voor de geschiedschrijver juist omdat het perspectief van de tijdgenoot zoveel begrijpelijk maakt wat achteraf onbegrijpelijk lijkt. Daarom moet men de voorstellingen over de lopende geschiedenis, die de studie van de pers oplevert, gebruiken, niet als demonstratiemateriaal voor de 'domheid' van de tijdgenoten, maar als een sleutel tot begrip van hun beweegredenen en hun gedrag. Het is de verdienste van Dr. Stoelinga dat hij de eerste benadering nagenoeg geheel vermijdt, en tot de laatste een belangwekkende bijdrage heeft geleverd.

J. W. Bezemer

SCHELLING, THOMAS C., *Arms and influence*. New Haven etc. (Yale University Press), 1966. —293 p. \$ 7.50.

In zijn meest recente boek, *Arms and Influence* geeft Thomas C. Schelling een toepassing van de beginselen die hij ontwikkelde in zijn inmiddels bijna klassieke *The Strategy of Conflict*.¹ In dat werk was de spel-theoretische benadering van onderhandeling en strategie uitgangspunt voor een herziening en uitbreiding van de theorie. Niet langer stond de situatie van de volkomen belangentegenstelling centraal, zoals tot dan het geval was in de veelal door economie en wiskunde geïnspireerde verhandelingen, nu kwam de nadruk te liggen op 'gemengde' situaties, waarin de partijen ten dele strijdige, ten dele overeenkomstige belangen hadden. Daarmee won de probleemstelling aan realisme, maar verloor aan logische structuur. Schelling benaderde het vraagstuk door zich te verdiepen in de wijze waarop de partijen zelf hun situatie trachtten te definiëren. Waar beide partijen er belang bij hebben dat althans enige oplossing gezamenlijk aanvaard wordt, kan een uitkomst gevonden worden, allereerst omdat hij 'duidelijk' is, 'in het oog springt', en omdat de ene partij weet dat de ander hetzelfde voor de geest staat: een 'focaal punt' (*focal point*) als bijvoorbeeld een breedtegraad of een rivier ('natuurlijke grens') tijdens wapenstilstandsonderhandelingen. Waar de rigide wiskunde van de spel-theorie niet langer toereikend is, paste Schelling opnieuw psychologische begrippen toe binnen een door die spel-theorie verduidelijkt kader. Gedefinieerd met behulp van een matrix van waarderingen van uitkomsten winnen begrippen als 'dreigement' en 'gebondenheid' (commitment) aan duidelijkheid. De psychologie van waarneming en communicatie werd door Schelling toegepast om deze termen grotere levensechtheid mee te geven.

Als de logische redenering geen unieke oplossing aangeeft, wordt de uitkomst van een gegeven spel of conflict bepaald door de verwachtingen die de spelers hebben van elkanders gedrag en verwachtingen. De partij die de onbepaaldheid in de situatie weet op te heffen door de verwachtingen van de tegenstander beslissend te beïnvloeden, behaalt daarmee het grootste voordeel. De techniek bij uitstek daartoe is die van de 'gebondenheid': door zich zichtbaar en overtuigend op een bepaalde gedraglijn vast te leggen, kan de speler de verwachtingen van zijn tegenpartij wijzigen; daarmee is de situatie ontdaan van zijn onbepaalde karakter en resulteert een uitkomst in het voordeel van de eerste speler. Essentieel is de geloofwaardigheid van de 'gebondenheid', en meest overtuigend is te allen tijde een toezegging waarvan de vervulling onafhankelijk is geworden van de wil van wie hem gedaan heeft. De enkeling die zich op het spoor van een in volle vaart naderende trein opstelt brengt een cynische machinist misschien alleen tot vaart verminderen, maar als hij zich van verre zichtbaar op de rails heeft vastgebonden,

¹ Schelling, Thomas C., *The Strategy of Conflict*. Cambridge, Mass., 1960.